

ABSTRAKT

Záměrem disertační práce je uchopit masku a fenomén maskování jako prostředek lidské hry s identitou a ukázat, nakolik může být maska a zejména kulturně variabilní vztah mezi maskou a tváří vhodným prostředkem ke studiu pojetí identity, konceptu individuality a prožitku "já" určité kultury. Práce tak chce nabídnout současnému, poněkud roztržitému a bezkonceptnímu studiu masek nosné a jednotící, aktuální téma, moderní metodu a udržitelnou koncepci. Z hlediska zvolené metodiky kombinuje paradigmatata i poznatky humanitních, sociálních a přírodních věd a dospívá k obecné, univerzální podstatě masky a principu maskování v proměnlivosti jeho kulturních či kontextuálních variant. Nahlíží fenomén maskování v jeho jedinečnosti, kterou nelze redukovat převedením tohoto jevu z oblasti kultury na jakoukoliv méně komplexní úroveň. Práce tak svým pojetím navazuje na významné teoretiky kultury Johanna Huizingu, Rogera Cailloise a Richarda Schechnera, v oblasti studia masek se pokouší aplikovat a rozvinout zejména pojetí antropologa A. Davida Napiera a teatrologa Johna Emigha. Práce má tři základní části. Nejprve sumarizuje, systematizuje a ve vzájemném kontextu kriticky hodnotí některé zásadní práce o maskách a poskytuje tak metodologickou, tematickou i faktografickou inspiraci domácímu etnografickému studiu lidových masek. Poté se odráží se od tradičních hypotéz vzniku a vývoje masky, přírodních zdrojů maskování, etymologie a sémantiky pojmu maska a pokusů o definici či typologizaci masky a dospívá k vyjádření podstaty masky a principu maskování jako specifického prostředku lidské práce, zacházení a hry s identitou. V závěrečné části nejprve teoreticky a posléze prakticky formou tří případových sond využívá takto nalezenou podstatu masky jako prostředek studia mezikulturně odlišného zacházení s identitou, individualitou a „já“. Práce dospívá k závěru, že praxe masek odráží, vyjadřuje, ale také spoluvytváří nesubstantivní, procesuální charakter lidské identity. Každá kultura představuje určité pole možností, v němž se realizuje specifická práce, zacházení a hra s identitou, jež je založena na mnohoznačnosti, proměnlivosti a paradoxu. Jakékoli fixní pojetí identity, individuality a „já“ je v přímém rozporu s podstatou masky a principem maskovaného představení. Maskování lze tedy vnímat jako významné médium setrvalého utváření, rozehrávání a uskutečňování identity, ale také jako jedinečný nástroj teoretického studia identity v jeho intrakulturním i interkulturním záběru.

ABSTRACT

This dissertation thesis aims to approach mask and the phenomenon of masking as the means of human play with identity and to present to what extent can mask and mainly culturally variable relation be-

tween mask and face be suitable means for the study of identity notion, the concept of individuality and experience of "self" in a specific culture. Thus the thesis intends to offer a principal and unifying, actual theme, modern method and sustainable conception to the present, somehow disunited and chaotic mask study. Concerning the chosen method the dissertation combines both the paradigms and findings of humanities, social and natural sciences and reaches the general, universal essence of mask and the principle of masking in the changeability of its cultural or contextual variation. The work perceives the masking phenomenon in its uniqueness, which can not be reduced by transferring of this phenomenon from the cultural field to a less complex dimension. The work in its conception follows significant cultural theorists such as Johan Huizinga, Roger Caillois and Richard Schechner, in the mask study it mainly tries to apply and develop the conceptions of the anthropologist A. David Napier and the theatrologist John Emigh. The thesis consists of three basic parts. Firstly, it summarizes, systematizes and critically judges some principal publications on masks and thus provides methodological, thematic and factual inspiration for local ethnographic research of folk masks. Secondly, it elaborates traditional hypotheses of the mask origin and development, natural sources of masking, etymology and semantics of the term *mask*, and existing definitions and typologization of mask, and reaches the expression of mask essence and principle of masking as the specific means of man's working, treating and playing with identity. In conclusion the thesis theoretically and later practically, in the form of three case probes, uses this found mask essence as the study means of cross-culturally different conceptions of identity, individuality and "self". The work concludes that the mask praxis reflects, expresses and co-creates nonsubstantive, process character of human identity. Each culture represents a particular field of possibilities, on which is constantly realized specific working, treating and playing with identity, which is based on ambiguity, variability and paradox. Any fixed conception of identity, individuality and "self" is in direct contradiction to mask essence and the principle of a masked performance. The masking can be thus perceived as a significant medium of constant forming, shaping and realizing of identity as well as a unique instrument of the theoretical study of identity in its intracultural and intercultural scope.